

ŠIMÁKOVÁ SPEVÁKOVÁ, Marína: Podoby intertextuality v tvorbe Víťazoslava Hronca. Novi Sad : Vojvodanska akademija nauka i umetnosti, 2015. 208 s.

Martina Kubealaková

Víťazoslav Hronec – spisovateľ, ktorého meno rezonuje v slovenskom, srbskom a slovenskom vojvodinskom priestore rôznou intenzitou. Narodil sa v roku 1944 v Pivnici v bývalej Juhoslávii, nedokončil štúdium medicíny, pracoval ako novinár, redaktor, šéfredaktor, no poznáme ho predovšetkým ako básnika, prozaika, esejistu, literárneho kritika, vedca i prekladateľa, ako jedného z popredných spisovateľov slovenskej menšiny žijúcej v zahraničí. Dielo Víťazoslava Hronca môže fascinovať a odrádzať zároveň, je autorom nonkonformným, odtrhujúcim sa od všetkého okolo, najmä tradície, neustále hľadajúcim nové možnosti estetického vyjadrovania sa. Nevyhol sa kritike, obvineniam z elitárstva, hermetizmu, ani zjemňujúcim hodnoteniam svojráznej estetizácie, deestetizácie či depersonalizácie vedúcej k odsentimentalizovaniu poézie. Od konca šesťdesiatych rokov 20. storočia, keď Hronec debutoval, pozorujeme snahu o pochopenie fenoménu Hronec, ktorý tvorbou i názormi na literatúru predbehol dobu a v istom zmysle sa stal vedomým solitérom, ktorého sa literárna veda dodnes snaží rozlúštiť s rôznou mierou úspešnosti.

Víťazoslav Hronec sa stal predmetom dlhoročného skúmania aj Maríny Šimákovskej Spevákovej, o čom svedčí jej bohatá literárnovedecká práca aktuálne vrcholiaca v rozsiahlej monografii *Podoby intertextuality v tvorbe Víťazoslava Hronca* (Novi Sad, 2015). Dvesto zmysluplných strán pristupuje k Hroncovej básnickej a pro-

zaickej tvorbe cez prizmu intertextuality, ktorej sa, podľa autorky, venovalo buď menej pozornosti, alebo bola uchopovaná ako literárny postup, sémantický a ontologický princíp tvorby. Avšak Šimáková Speváková intertextualitu povyšuje na estetickú normu, odvodzuje z nej mieru umeleckej pôsobivosti literárneho diela, denníkové záznamy a poznámky, ktorými autor komentuje vlastné diela, jej umožňujú „odlíšiť, ktoré verše a časti v próze sú imaginárnym stvárnením historických alebo konkrétnych udalostí z Hroncovho života“ (s. 2), a „akceptovanie poznámkového systému v intertextuálnej súčinnosti s básnickým a prozaickým textom [jej] otvorilo nový pohľad na genézu a architektoniku Hroncovho literárneho diela“ (s. 1). Potom presný a dôsledný poznámkový aparát monografie je nielen dokladom autorkinej absolútnej znalosti, ale aj precíznej a korektnej literárnohistorickej práce.

Marína Šimáková Speváková sa vyhla biografickej maniere a básnické východiská, ako aj úvod do Hroncovej prózy sú koncízne, presné a absolútne funkčné. Napokon, celý text monografie charakterizuje uvážlivosť – v názoroch, hodnoteniach, interpretáciách, záveroch, samozrejme, v jazyku. O Hroncovi sa píše ako o autorovi, ktorý prekročil hranice, vymkol sa z úzu, literárnu tvorbu chápe aj ako intelektuálnu hru, čím kladie zvýšené nároky nielen na samotný akt percepcie, ale aj na jej jazykové stvárnenie. Štýl Maríny Šimákovskej Spevákovej

sa vyznačuje intelektuálnou akribiou aj estetickou citlivosťou a plne zodpovedá nárokom, ktoré Hronec-autor položil na Šimákovú Spevákovu-literárnu bádateľku.

Monografia *Podoby intertextuality v tvorbe Víťazoslava Hronca* otvorene nadväzuje na všetky doteraz publikované práce, sumuje ich, avšak vlastnými zisteniami a interpretáciami s nimi aj polemizuje, konfrontuje sa s existujúcimi názormi a dôslednou prácou s východiskovými textami nakoniec završuje aktuálne poznanie o Hroncovej poézii a próze. Hoci je monografia rozdelená do primárne dvoch kapitol, o poézii a o próze, autorka ich hermeticky neuzatvára, naopak, prevzdušňuje ich, chápaúc a citlivo zohľadňujúc, že básnické a prozaické Hroncovo dielo sa vyvíjalo súbežne a často, ako na to upozorňuje, vzájomne zo seba čerpajúc, čím dokladuje „*autorovu premyslenú koncepciu uverejňovania jednotlivých poviedok*“ (s. 118). Postupne, kapitolu za kapitolou, skladá obraz nielen jednotlivých zbierok a próz, ale aj tvorby ako celku, identifikujúc vzťahy medzi minulým a prítomným, anticipujúc budúce. Napokon, na strane 181 sa konštatuje, že máme pred sebou „*dielo, ktoré sa neustále cituje a dopisuje, pričom prozaické dielo je v neustálom dialógu s básňami*“.

Kľúčové je azda Hroncovo úsilie o depoetizáciu a depatetizáciu básnickej výpovede, príklon k postmoderným a dekonštruktivistickým básnickým postupom, ktoré Marína Šimáková Speváková odhaľuje v jeho tvorbe ešte skôr, ako s ním boli spojené literárnou kritikou (s. 117). Aj preto mohla intertextualitu poňať „*ako jadro poetiky, sémantiky a kľúč k uchopeniu rozmerov jeho [Hroncovho] literárneho sveta*“ (s. 182), čo jej umožnilo potvrdiť „*postupnú výstavbu súdržného alternatívneho sveta*“ (s. 182) tak básnickými, ako aj prozaickými textami len navonok pôsobiacimi ako rad samostatných útvarov. Podobou intertextuality autorka zdôvodňuje Hroncovu výnimočnosť, konkretizuje jeho odlišnosť, keď identifikáciou priamych citátov a prevrstvovania časových pásem vysvetľuje Hroncovu túžbu prvého tvorivého obdobia vyrovnať sa s (klasicizujúcou a romantizujúcou) tradíciou, no súčasne ju prekonať. Spozorovaná zmena podo-

by intertextuality dáva Šimákovkej Spevákovej právo pomenovať hranicu druhého tvorivého obdobia autora, keď sa „*minulosť prostredníctvom falošných (vakantných) citátov stáva predmetom ironického prehodnocovania a parodovania*“ (s. 183).

Opodstatnenosť metodologického prístupu Šimákovkej Spevákovej potvrdzuje, na prvý pohľad paradoxne, samotný autor, keď vo svojich literárnokritických textoch pripúšťa citovanie ako znak autorovej (teda nielen vlastnej) poetiky. Hronec ako literárny teoretik vstupuje do diskusie s oponentmi (napr. M. Babinkom, ktorý citovanie hodnotil ako negatívny jav, pripomína autorka monografie) a v tzv. autointerpretáciách zdôvodňuje vlastnú intenciu. Autorka monografie skúmaním básnickej výpovede, ako aj teoretických statí adekvátne vyvodzuje syntetický charakter Hroncovej tvorby, od začiatku budovaný ako dialogický a polemický vzťah autora k literárnej, nielen domácej, tradícii, pričom tento vzťah je reprezentovaný práve intertextuálnym prepájaním symbolov, motívov a výrazových vlastností básní iných autorov.

Marína Šimáková Speváková svojou monografiou rekonštruje vskutku fascinujúci svet myšlienkových postupov Víťazoslava Hronca, ktorý o podobe, funkcii, hodnote, význame literárneho umenia uvažuje ako teoretik a ako básnik hľadá výraz, ktorým by vyjadril komplikovanosť, dynamickosť aj subjektívnosť vlastného, generáčného i medzigeneráčného literárneho vývinu. Zároveň identifikáciou hlbších súvzťažností nielen naprieč druhmi, ale aj vnútri jedného druhu Šimáková Speváková prispieva do dialógu literárnych vedcov napríklad aj inou žánrovou charakterizáciou Hroncových próz. Vychádzajúc zo skúmania kompozično-naratívnej štruktúry, uvažuje o hybridných útvaroch, pričom tradičné formy destabilizujú práve typologicky rôzne citáty uplatnené v prozaickom diele (ilustratívne, iluminatívne, autocitáty a i.), a prikláňa sa k označeniu novela vzhľadom na noetické a textotvorné novátorstvo, ktoré destabilizuje v sérii niekoľkých kapitol.

Monografia Maríny Šimákovkej Spevákovej je cenným prínosom k pochopeniu mnohovrs-

154 roč. 64, 2017, č. 2

tevnatosti Hroncovej tvorby, k dekódovaniu jeho poetiky a umeleckého sveta, je príkladom minucióznej práce s textom. Intertextualitu povyšuje na estetický princíp, v ktorom sa utvára účinok (kvalita) diela, a skúmaním jej podôb a identifikáciou zmien dokáže funkčne pomenovať vývinové medzníky a autorský estetický program. Pomenovateľné znaky prítomné naprieč Hroncovými dielami, ktorými sa utvára literárnohistorický obraz jeho tvorby, Šimáková Speváková zdôvodňuje a vnútorne usúvzťažňuje práve zmenami v uplatňovanej intertextualite. Preto možno obsažnú monografiu *Podoby intertextuality v tvorbe Vítězoslava Hronca* chápať nielen ako tvorivý akt završujúci niekoľko-ročnú etapu skúmania Hroncovho diela, ako súhrn znalostí o tvorbe Vítězoslava Hronca, ale aj ako príklad potenciálnosti intertextuality ako tvorivého gesta.

Mgr. Martina Kubealaková, PhD.
Katedra slovenskej literatúry
a literárnej vedy
Filozofická fakulta Univerzity Mateja
Bela
Tajovského 40
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
e-mail: martina.kubealakova@umb.sk